

卐 INDIRA GANDHI NATIONAL CENTRE FOR THE ARTS

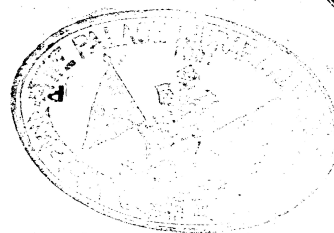
RECORD NO. 2582	LANGUAGE
ROLL NO. 346 Date of Filming 01-03-05	संस्कृत
ACC NO.	SCRIPT
Ms. No. 2402	देवनागरी
Bundle No.	MATERIAL
DEC NO./R. NO.	पैपर
DESCRIPTIVE CATALOGUE/TRIENNIAL CATALOGUE VOLUME :	NO. OF FOLIOS-PAGES
AUTHOR	F.F. 17
TITLE	COMPLETE/INCOMPLETE
द्रव्यगुण शतश्लोकी	पूर्ण
WITH OR WITHOUT COMMENTARY	REMARKS
टीका रहित	ठीक, वि०सं० 1912
SUBJECT	LOCATION
आयुर्वेद	रा०प्रा०वि०प्र० अलवर

५०

2454

२४५४

शतसौकी

श० प्र० ०

१

श्रीगणेशायनमः श्रीकंठं विरिजगणेशसहितं नत्वा शरणं सतां नानाद्वयगुणगुणान्वयय
तोयंथान्विचार्यासकृतपण्यापण्य विदेगुणगुणयुतं यदस्तु तोयादिकं तत्संक्षेपतयात्र
वीतिहिशतश्लोकपात्रिमलः कविः १ स्वाद्यस्तोपदुतित्तकौकदुकायैवेसमीषइसाः
द्वयस्थामदतांशकेनरसनेयक्तिप्रयाताः एयक तत्राद्याः पवनत्रयोपवहत्तः श्लोभा
णसंसास्त्रयस्तेपितंतुकषायतिक्तमपुगं प्रतीतरेतन्वते २ दिव्यं भौममिति द्विधावुग
दिनेदिव्यं चतुर्धतुतकारेयकारकोद्रवंच हिमजंतौषारमित्याख्या पाठं भस्त्रुपुनर्हि
धाजलधिजंगगाजमित्येतयोर्गंगंश्चेष्टमद्यक्षितवुपगतं दिव्यं तु भौमं भवेत् ३ मर्या

दाहवमिक्तमाश्रमविषोदग्याप्रमेहारुचिस्वप्रालम्पमदात्पयधममराजीर्णमपांडुप्रण्डतमे
दोषितगलामयप्रमनभिर्यत्तरं सेशीतलंतं प्राजिह्वपुनर्पणं बलकरं सास्मन्यमभ्योमतं ४
गंगंतोयमदोषलं लपुतरं पथ्यं सारोगजितसामुद्रंतुततो न्यथाशरदिस्याद्भंगजवहा
धिजं तौषारं कफपित्तहृत्पवनकृद्दलं च हैमंतथाथोरुसंकरकाजलं कफमरुतकोपसुपितप्र
णत ५ नादेयं लघुदीपनं पवनकृद्दलं जलं स्वाद्योताडभं कटुपाकिवातजननं रुचं रसा
यलघुवाप्यं वातवत्यासजिह्वकटुकं कफपयः क्षारलं चोडं स्वादकफं दुग्ताशजनकं रोहा
त्यवातप्रदं दुःकोपं श्लेष्महं सपित्तमगुरुत्तरं दुग्ताशप्रदं तन्मिष्टं बलकार्यं दोष

श. श्लो०
२

मपतइत्ताकफंनैरंत्तोयं पितजितोद्रिजं हिममयस्यात्तारमश्लेष्मलं सप्तुद्रं त्वतिरोष्का
रिमधुरं भो धोस्त्वदृजं ७ कुंभस्थं किरणैः कदोरमहसः संतप्रमद्विज्ञपाप्राणेशस्यक
रेहिमं निशिजले जायेत हंसोदकं प्रतंतनुपलां तरेकफमरुत्पितास्तरोगापहं वल्यं दृष्टम्
रोचकस्य हरं च क्षुण्णमग्निप्रदं ८ तोयं ग्रीष्मवसंतयोरभिहितं कोपेहिमं नैरं वायं चा
यसरत्नजागसलिलं शीतार्तुयुग्मेवरं वर्षासत्तममांतरित्तमनवच्छन्नं च वौडोद्रिजं
वर्षातेतु समस्तमेव विमलं पाणः परिः पीयतां ९ वातश्लोष्मगलोदरामय रुगाध्मानज्व
रेपीनक्षेपांडौकासविरंकगुल्मतिमिरेश्वासेग्रहिणां वणेः सद्यः शुद्धिकमेहद्विषुहि २

तेषां नीयसुसंक्रमादेकद्वित्रिलवोनकंतुपवनेपितेकफेसज्यो १० इति जलवर्गीः मिष्टं
शीतमपितवातमवलाशतेकशेवाल्केवद्वेशस्तमलध्वस्तमतनुमौहोथकृच्छ्रं हृण्वे
तो रक्तगदभ्रमत्तयमदश्वासाशं नाशने मेधं चास्तरसायनं वलकरं धानुप्रदं स्यात्पयः
११ गोक्षीरं मधुरं हिमं बलकरं स्निग्धं गुहस्तन्यकृत्कासश्वासमरात्ययभ्रममरासक
पित्तजीर्णज्वरे शस्तं कृच्छ्रं देयपितपवनेचायस्य ते माहिषं पित्तं घ्नं गुह्यं वं हृणं
करं निद्राकरं दुर्जरम् १२ आमं श्लेष्मकृद्दामकृद्गुह्यं तीरं सतोऽं पुनर्वातश्लेष्मा
क्विंथनुत्पुतरं स्निग्धं सरं स्वादुच शीतं तनुनिहंति पित्तमथतः सांद्रं वरं दुर्जरमथा

श. श्लो. ०
३

तोष्णत्वमन्त्रिरोषनुदयो धारहिमेदेधिलं १४. स्वीहे कफवह्निमार्चिकरं वयं पयो बंदणं
मध्याहेतुवलासपित्तजिद्वयप्रयोपराहे मरुत यद्भुक्तं कटुतिक्ततीक्ष्णलवणक्षाराम्लोत्ती
क्षिप्तं चैतन्निशिसेविनेतुपयसि स्यादन्नमेतज्जुणं १५ श्वेतायोः सुरभेः पयः कफकरं
रक्तलिखोवातजितचित्रायास्त्वमरुतकडारबुधपिताम्यवातापहं पीतायाः पवनात्त्रिपि
तनुदयो धेनोः सद्यो संशुभः श्यामापास्तुनरोषलं लघुतरं स्याद्वह्निपिष्ठास्तथा १६
अतिक्षीणे जीर्णे च्चरयुजिह्वोरे विणारचिः व्यपेते मेघाग्नेो विविधमहजीर्णे पिमनु
जे पयः फेणः शक्तः कफपवनपित्तप्रशमनो लघु वयः शोषः प्रणुदधिकत्वद्विर्लसः ३

दधिलिग्धं गृह्णित्तजकफपित्तमप्युक्तप्रसेवा दस्तं तदनुत्वरं शुक्रवलदं विपाके स्तंबीर्ये
त्वशिश्निमभिद्यतिसति प्रतिप्रयायानुस्रज्वरकशिमक्तच्छारुचिहितं १८ अजाया दुग्धं तु
क्षयकसनरेकप्रवसनजिन्मरुत्पित्तश्लेष्मामयहरमस्तकृत्तशमनं लघुस्निग्धवत्यं म
धुरमथ तस्याः दधितथा विशेषाक्ता शर्पिष्पुगुरुकिमपितक्रंत्यतिहितं १९ वातश्लेष्म
हरं कषायमधुरास्लोक्षसक्तच्छास्मजिन्स्त्राघातविघातमेहशमनं सप्लीहउत्सापहं
दुर्लभममयपादुरोगजरव्यापकृदिण्येतत्तत्क्रंशीपनं पाचनं लघुतरं यास्याज्योषप्रण
तः २० योलंसारसमन्वितं तु विज्ञलं स्याद्वातपित्तापहं निःसारमथितं तदेव कथितं श्लेष्मा

शः श्लो०
४

पहं पितनु तद्वर्धभस्तदुद्विहीरितमिह श्लेष्मानिलघ्नं भवेत तं कंलं चिजलं त्रिदोषश
मने सर्वो मय घ्नलघुः ॥ २१ ॥ चक्षुष्यं रसपाकयोश्च मधुरं वयं प्रभावद्विक्तं पित्तघ्नं शिशि
रं प्रभं जनजपित्तिग्नं च ग्राह्यं घृतं किंचित्त्वनगुणं तत्तु महिषीमर्षिगुह्यं श्लेष्मलं व
त्यं वाजमिहं लोषमधिकं कासक्षयश्चासनुत ॥ २२ ॥ स्वादुस्लेनवनीतमग्निबलकृद्घृणं
हिमं याहि च पिताशः क्षयवातजिह्वसुरभस्ततन्पदं ल्यगुणैः अत्यश्लेष्मसमीरणा
श्च मधुराः सुः शालयः प्रीतलाः पित्तघ्नाः सितपथिकाः अपितथाशालिस्त्वदोषो
रः ॥ २३ ॥ जोधसोमधुरः सरश्च शिशिरः पित्तानिलघ्नो गुरुः शुक्रश्लेष्मबलप्रदोऽप्ययः ॥ ४

वोरुत्तोहिमोवातलः माषः पित्तकफास्त्रयत्रलक्षस्त्रिगुणः सरश्चालघुशीतो मृजमकुशला
वकफपित्तघ्नो लघुः याहिणो ॥ २४ ॥ उल्लोशः कफशुक्रपीनसमस्तवेदाश्मकासप्रणुसक्
स्लेलघुरस्वपित्तजननोदाहीकुलतथः सरः पुंस्त्वास्त्रयपित्तदाहदलनोरुत्तो लघुर्वात
लोविचभीचणकोयवातजनकोपाही मसरोलघुः ॥ २५ ॥ आढको हरिमंथवन्निगदिता
स्याद्राजमाषो निरीरुत्तोथत्रिपुटो हिरवजजनकः सुः शीतलावर्जुलाः पित्तश्लेष्मक
रस्तिलोव्रणमरुच्चो स्लानसीशुक्रदग्वातघ्नो सतराकहः कफमरुत्कोद्वादिजित्पित्त
॥ २६ ॥ तद्वतीक्ष्णतरासुरीचतुवराकोलुं भवीजं हिमं पित्तश्लेष्मजिदत्यवातमविषं तद्वत्

दिष्टः शणः कंठकोटवयावनालननकः श्यामाकनीवारका यश्लेष्मासमपितलेपवन
 शः प्रलो-स्तच्छीतं च संप्राप्तिकं २७। उत्पन्नवर्गः मांसे वातहरं विपाकमधुरं सर्वं गुरुग्राहिकं व्यर्थं
 ५ हणमपि नक्तु चतुर्वर्गं किंचिदसेखादच एण स्यामिषमस्य पित्तशमनं रुतं हिमं सडुसं निर्दो
 यं शशक्तु सपुष्ट पृथतः स्निग्धं ततोत्पुणैः २८। गोक्षणं स्युतु शं वरस्य गुरु रो न्ये को अमि
 र्कपीष्ठा गले तददोषमीषद हिमं स्वदन्यात्वा विकं मेदं पुष्टु लुलाप गंडगवयस्साह
 र गोवाजिनां वातघ्नं मधुरोत्तमं त्यलवर्णं पथ्यं मरुद्रोगिणः २९। पथ्यास्ति तिरत्यवे
 श्मचटकाः कासे चरे केज्वरे निर्दोषाश्च वार्तिकः सचरकः शीतस्तथा खंजनः उष्णः ५

वातहराश्च शुककफलाः स्युः कुक्षुयः केकिनस्तदच्चापिकुलिंगकोप्यथ हिमोऽदोषज्वरो वर्ति
 कः ३० कंककौ च चकोरसारसंकाः कारंडवश्चातकोदात्यहः कृकणश्च कोटकुरोच
 कोपचक्रावपि सारीतश्च शराविकाकलवः काणाक्षकः पांडुकोहंसाश्च तिसमीरपित
 शमनाद्यथावलाः श्लेष्मदाः ३१। यथार्थांस्तसचाषभासपरभ्यश्च कथमायुः प्रवेनि
 र्दोषं मतिना शिवाय समरुतश्लेष्मागुरुः पेचकः घृष्टांधस्तु सटिदिभः पवनदः श्वेना
 दयो दोषिलाभारघाजपलंकफावजिह्वा सारीशुको वातलो ३२। मत्स्याः पित्तकफास
 शुकवलदाभिष्यं दिनो बं हणः वातघ्नरसपाकयोश्च मधुराः स्निग्धा गुरुस्मास्तथा नदियाः

शश्वी०
६

सरसोद्भवः सपवनाः कौपाः सकुच्छादरास्ताडाणाहिमरुत्तश्चवहताः स्युः नैर्गिरादक
राः ३३ सामुद्रास्त्वतिपितलानुलवणं त्रस्यास्तुष्टिच्छिदो वापीपत्न्यलचोडाग्राज्याश्च
रुद्रजावलागवाः शुक्रलाः वर्षाग्रीष्मवसंतकेतुवटिनीवापीतडागोद्भवाः हेमंतेग्रहसंभ
वाः शिशिरकेमीनीहिनासारसाः ३४ वर्षानुश्रोद्भवाजलनिधेर्मिष्टांबुजाः सर्वात्तारा
भोजनपुषः कदापिहितयावर्षेद्भवाक्षेपलाः वातपित्तत्वतिपितलो नमधुरः पाक्वोरसे
तेहितः पाहीनस्तुगुरुत्वलासवलतोष्णो भाकुरः पित्तनुतः ३५ रावोमेहहरः शिलीधुत
दितः पित्तानिलप्लोशुरः प्रोथीवातवलासलोथहलसः क्षिग्धः कफीपित्तलः ३६

गमगुरुगिरास्त्वपवनाः स्युः कैटकैरंतकौशीतौयीहिगुरुचर्मिकवयोदंडस्त्वपितोहिमः
३६ कडाः शोणसखोदरास्तुविमलामत्यावलौजः प्रदाः पथ्यः पित्तसमीरजितुशकु
लः कूर्मस्तुपुंस्त्वप्रदः क्षिग्धः कुक्कुटकोहिमः प्रदरजिन्नक्रादयः पित्तलाः वात
प्राश्रयमतस्पगर्भउदतोष्णो गुरुमेहहृ ३७ मत्पेष्वंत्रिरोधरोदरशिरापाश्र्वी
गुरुप्लेष्मलं वल्यं चायवपांडुमेढममलं शीतं तपप्लं पुपश्र्वाक्षितुसकालखंड
भुजयुग्वल्यं मरुत्पित्तनुदृष्यचापिचतुष्यदस्पपततस्त्वेतततोत्तमं ३८ स्त्रीमी
संचतुरं ध्रिपूतममथोपुंसां पलंपक्षिषु स्त्रीणां पर्वदलेलघूत्पुण्डं पुसस्तुपश्र्वा

रा. श्लो ०
७

ईकं सद्यो मारितमार्षकं गतगदं पीनं नवीने भजेतोपव्याधिविषेहं तेनु नभ्रं मेद्यं भते
चस्यये ३६ इति मोसवर्गः जीवन्ती मत्स्यात्ती पुनर्नवाचिहिका वास्तकाः निर्दोषावी
योष्मालपवोव लवीर्प्यद्वाराश्रमसराः ४० कालशाकं शरं शीतलं पित्तनुकोणि
कादोषकर्त्री सराशीतला चाणकं दुर्जीरं ग्राहिवात प्रादं ग्राहिणी मेथिकोष्मामृत
श्लेष्मनुत् ४१ तिलपर्णी सुनिषको निर्दोषो ग्राहिणो हि मोतुवरो शतपुण्यानुकट्फला
वह्मलाश्लेष्मवातहरा ४२ तंदुलीयोतिरुतः सरः शीतलः श्लेष्मपितास्रजिह्वा
क्षयः स्वेदनुत् दोषहीनो लघ्वशीतलो रेचनो चंभु मरीषको सार्वपंचन्यथाः ४३ ७

उपोदकी साहिमला सान्निद्रा ग्राही हिमः पित्तहरश्चक्रोगः कौशुभफंजीमधुशीयुदीपा
चांगेरितस्त्रं लघुरे विपित्ते ४४ कारवी पालं कानीलीकाका समर्द्धकालद्याः शीताः सरा
पित्तहारादुध्नः पित्तलः सरश्चास्रः ४५ कूष्मांडं मेद्यपितास्रं गुरु शिशिरः स्तरः
णोदीपनोष्मावाताशीः श्लेष्महंतालपुण्यसमरुद्धि शोश्मप्रभेदी वार्तकं नातिपि
तं कफपवनहरं दीपनं रेचनोष्णवर्षकासज्वरघ्नं गुरु कफहिमलाशं विकारिवि
क्लच ४६ वालं मलं त्रिषोषं जयति ह्रस्वसरं पाचनं तनुवर्द्धि वीर्योष्णं सन्निषेधकं पय
वनकरी राजकोशातकी स्यात् अन्यकोशातकी स्यात् पुशिशिरसराश्लेष्मलाः

श० प्र०
८

योपयोलं च यं निर्दोषमलं कसन्तरै च न स्वादु गितं ४१ हीनस्तस्माद्विचिंद्रः किम
पिलघुहिमं शोषिपथ्यं वदितं पितृभेः दितिकं लघुहिममकफं नातिवातप्रकोपि त
द्वर्ककटिकं स्यादहिविषनुदयो लं किकायाहिणी सा सप्लेष्मा चातिशुवीत्रपुषमतिहि
मेरुत्रलं पक्वमुष्णं ४२ वं गाखं याहि शीतं परिणतमपथाकर्कटी शीणं वं तान दृष्ट
म्यासुशिं वीलघु शिशिरसाकेशनुत्पित्तनु च निर्दोषः स्यात्करी रो लघुरथलघुन
प्लेष्मवातघ्नमुष्णं पितास्त्रुद्धिप्रदमगुरुसरं भग्नसंधानक च ४३ लघुयोशी
तः पलांडु रूपा कटुनिलहानातिपित्तश्रमिष्टस्तद्वत्पा ऊं जपो वाप्ययहिमममलेति

भेदं मांसपाकि पिंडीरतात्त्वलं द्वादिनुसकफमरुदुर्जरं भेदिमिष्टं निर्दोषोर्जनो भेद्य
एकदुकफो वेणवः स्यात्करीरः ४४ इति पक्वफलशाकवर्गाः इक्तः संक्षयभुक्तोरघुर
निलकरः पित्तदाहसर्षी कृच्छ्रातिश्रमघ्नः कफकटुपिसरः शुक्रलः स्वादुशी
तः इक्षोमोरसो ग्रास्य लघुरतिकफः सोमिनतप्तुभेदी मिष्टो यो फणितं दाहलघु
चमधुरं सारपक्षोरपथ्यं ४५ रवंडः पित्तानिलघ्नसुहिनगुरुसरसर्षणो दाहजेता
श्वेताखंडाधिकारस्य रथनवसकरी शीतला तीव्रपल्ली क्षारो घ्नस्वाद्यभिष्यं घमरुदनलह
ः प्लेष्मपित्तकृती बल्यो नव्योगडो योगत बहुसमयो सारो वस्तुषारः ४६ इति

श० श्लो० ५
 गुडादिवर्णः शीतं स्याद्विहृतं लघुकफमदनरूपितमेहोदगरीः कासश्वासक्षयघ्नः
 भिवमिजिह्वकुक्षमेहस्तुमादि दृष्यं चक्षुष्यमेधाकरमरुचिरं दाहनुददृष्यमी
 षद्वातं हिक्कापहादिश्चरकरमनलाक्षीधिमिष्टमभक्तं ५३ इति दौ प्रवर्गः तेलं स्यात्ति
 लज्जं कफानि हारुजां वल्यं प्रमेहव्रणार्शः कडूकृमिश्चलनाक्षिमधुरं पाकेरसेवा लघु च
 ष्यं भेदि च दृश्यमुष्णमनलप्रोक्षोपि पितास्त्रक्तवर्णभूषणो धनं कचहितं व्रणप्रदं
 लेखने ५४ तैले सर्वपसंभवं लघुकफार्शवातकं डूतमिष्टं दिवर्णमकुक्षमुष्णकडू
 कं पिताघ्नं दूषणं तीक्ष्णं लेखनमग्निहृत्तृचन दृशोः पथ्यं तथारजिक्ततैलं तीक्ष्णं

रंतथैवगुवरीतैलं च तीक्ष्णं ततः ५५ तैलं स्निग्धमुपाभवं पवनजित्प्लेष्मावपितप्रदं
 वल्योष्णं सपाकयोक्तकडूकं केशपेन दृश्यं न च ऐरं दुस्पृष्टं तैलमुष्णमधुरं मेघामवाता
 तिजिह्वं चायसं पमुष्णमहितं तैलं दृशोः कारटं ५६ इति तैलवर्गः चक्षुष्यामधुरा
 हिमागुहरस्य विज्ज्वरश्वासतृददाहाखानिलकामलाक्षमकरीदृष्यासरावह
 ती मर्च्छा कृच्छ्रमदात्ययप्रशमनी प्राज्ञातिपक्षायसाः पक्वाहीनगुणाततो गुह्यया
 स्तोष्णावपितप्रदा ५७ नारंगजीरतृदा मृत्तफलपनसाम्रातखर्जूरयुग्मे चारं से
 वंचपाले वतयुगमदुलातालगं गेरुकाणि तुष्टेलानं परुषं मधुकमपिमनोहारिणि

श. प्रलो०
१०

नानिलघ्नशीतविष्टमिमिष्टं गुरुवलकदस्यदाहजिच्छुक्रलं च। पचत्व्यं पित्तानिल
घ्नं लघुशिरमसदाहस्यार्थपिपासाभ्रान्तिशान्तिज्वरघ्नं रूचिमहाजीर्णनेत्रव्य
नाशि मिष्टविष्टमिष्टुक्रप्रदमकफकरं रुडिमं चानिपक्वं हीनतस्यादयं कृतुवाम
थमरुन्नाशिरुच्यंतदस्तं पृथ्व्याश्चैतद्विष्टोपजनयति तु कृतुवामस्थितादक
पक्वास्तं त्वत्पित्तं पच्युक्रफकरं तनुपक्वातिमिष्टं वातघ्नं नातिफिन्नं गुरुसुरमिहि
मंशोषतु दाहनाशिरुच्यंतं चैतद्विष्टसंस्तुस्मरवलरुचिकृद्रोचनोरचनोपि। ६०। आ
लोच्यताममुकूलचरं भस्मातमलानिलपित्तहंता उल्लः सरः शुक्रवलप्रदश्च १०

रसेविपाके मधुरो गुरुश्च ६१। दशांगुलकरं पवनपित्तजिह्वत्रलेहिमं च मधुरं गुरुत्रम
हरं सरं शुक्रलेः कलिंगमपि तादृशं तदपचेलिमं त्वन्यथा समीरजनि जावुबेतुवर
मिष्टरुत्तासरो ६२। प्रपक्वं श्लेष्माणं विरचयति वातं वितनुते ततो मध्यावस्थं किम
पि मधुरं त्वं पवनजितं। सुपक्वं पित्तं च ममदवमिष्टे दिवलदं सरं तज्जाजितं
हवरदमप्रतिधनिनः ६३। पित्तश्लेष्मप्रमेहजनयति गुरुहिमं तिद्रुकं आहिना
यस्वाहस्तं याहि पित्तानिल तदुचिनुचिपक्वं पथ्यं कपित्थं। पित्तघ्नं तु शीतं कद
लमति गुरुत्वाद्योनासिवेरं शीते पित्तानिलघ्नं गुरुचकलकरं ग्राहितं हारितं ॥

श० श्लो०
११

ता॥४॥ आत्मसेहानिलाशः कफनुदयहिमासीरणीत्तसदोषव्यातदच्चवत्या
फलमथलकुचंसत्रिरोषं गुरुसं पितामहसैषयनाशिरुधिरपवनजिच्छीतमोदुवं
यादामास्लीकाववातापरिणतमधुरास्तानुसापितवाता॥५॥ जिह्वाकंठस्थशु-
द्धिप्रदमरुचिहरं दीपनमातुल्यं वातघ्नं चासकल्कं त्वकफवमिमस्तितमिष्टगुरु
सं तन्मध्यं वह्णं चालपुशिशिरमस्रग्वातपितप्रसोदियाहितकेशरोस्रज
द्वरगदहरोगर्भदं त्वस्वीजं॥६॥ निवृत्तकर्मिष्टलमुक्तहृतमुद्राद्यानिलोत्त-
कापत्वाष्टोदरगुल्मरुजघ्निरसेपाकेषिचाम्लं लघु तद्वदेतुकमुग्रवीर्यमधिकं गु

११

त्सामश्लप्रणुजं भस्त्वगुणस्ततोऽस्तमपरं स्याच्छोष्णपितामहकृत॥७॥ कसेरुशृंगा
त्कपघ्नं दीपनं लसालुमपितकोपि हिमं गुरुग्राहिमस्त्यकोपितदस्रमोहभ्रमशो
षनाशि॥८॥ उतिशक्तादिफलवर्गः शृङ्गुलाकटुकाविपाकमधुरास्त्रिधा लघुग्राहिणी
वातश्लेष्मविवंधश्लकसनश्वासा मनुदीपनी शृङ्गीवन्मनमाईकं गुरुसरं चाप्यो
कणपित्तलानात्युष्माकटुकास्राचमधुरावातज्वरश्लेष्मनुत्॥९॥ कृष्णार्द्रकफ
लागुरुश्च शिशिराद्यो बलजं पित्तलं तीक्ष्णोष्णं कफवातनुज्वलनहृत्चाप्याग्ने
तत्कफिः प्रेथीमागधिकागुरुश्च विवाभ्यालघुपाके कटुग्राह्यः कफवातहानि

श. प्रलो. ०
१२

इतभुग्दीपलक्तचरभक्त॥७०॥ ग्यास्तुमेकडुपितलं वपनश्लेषप्रणुदीपनं स्याद्भूष
यशोधनं च जराणं त्रेधा पितृन्निशि हिंरुसंरसपाकयोः कदुसरं श्लेष्मिन्नि
धान्याकं तु हिमं विदोषशमनं तद्दाहनु ज्राहिकं ॥७१॥ वातघ्नं कफपित्तकारित्ववणक्त
दोध्यशीतं सरं निक्षेपं लिह संधवे लघुदृशोः पथ्यं हिमं स्वादु च सामुद्रं लतिपित्तं
नहि गडोभेदी विडं वद्धनु त्विदं सौवर्चलमग्निकाप्यं च निशास्त्रमिदं गंडास्त्रनुत
७२ पथ्यापंचरसारसेतुनु वराकद्वयस्तित्तातनो दीर्घास्त्राविमला विपाकमधुरा
त्तासरावंधूणी कासारोक्षिशिरोहृदा मयत्तमिच्छासग्रहिण कृदाभानाशेदर

१२

कुष्ठकंदुवमिक्तपांडुप्रमेहादिजित ७३ तद्व्यामलकं सपित्तस्थिरव्याधिप्रणुच्छीत
लं रथं वात्तफलं तु पित्तकफनुदीर्घास्त्रं सारं केशं कासं गतिजिह्वनुवरं सुखापा
कं वराभेहासकं कुष्ठपित्तनयनार्तिघ्नी वयः स्यापिनी ७४ उतिष्ठुग्रादिवर्णः कोलं
पंकजचक्षुषस्तनउवश्वेतं शरच्चंद्रम सोर्ध्वं वन्मिलितं मथोनचयथाचंद्रः सपलीज
नः सुस्निग्धं तस्मिन्कपोलवदलं कोता गवलोमलं भक्तं भुक्तं मनेकरोषशमनं लघु
ग्निहृदं हृणं ७५ मौक्तः सप्तस्त्रिंशेषानपनयति हिमश्राणको वातकर्तारुच्यः पित्ता
सहं ताप्यथगुरुहृति वातलप्रवाहकीजः वत्योमाषस्पपित्तं जनयति सफोरत्त

१३ घातहर्ता कुशोमोऽवस्थापयनकरो शिविनिष्ठावस्यो ७५ एषु शशिसमकातिचार
 गोधर्मजातावितरतिमुदमुद्यैः पोलिकावस्यनोहिः अगुलवलविधात्रीवातपितापहंत्री
 मनसिजजनयत्रीकोटसंशुद्धात्री ७७ समतंडुलमुज्जताक्षरासुचिक्लृप्तशुक
 वलप्रचुरा जितपित्तसमीरकफान्निदयमाषहतात्तभरुदुचिरा ७८ प्रायः पित्तप्रको
 पंशमयतिपवनं प्रेयसग्निमांघ्र्यते सद्योग्रुत्वं प्रथयति प्रशुल्लंघ्योत्सवं व्यातनोति प्रलेपा
 णांसं दधाति व्ययनयति रुचिकोतिमाविः करोति प्राज्यं सज्यं सखेडं तदनुदिनमहोपायसंभु
 त्तविस्मोः ७९ पवनारुचिदैत्यजयेभट्टकः कृधर्षोर्दितपंकमरुत्कट्टकः रसनातलरंग १३

गानटकः कफपित्तविकारकरो वटकः ८० काङ्गीकाङ्कजीरकैः कलुषिताघेलेपिम
 नोत्थितामुत्तिग्धावट्टकमुपाजलनिधोरुणाः शशंकाश्चरेतः पित्तवलासरक्त
 बलहारुच्याः सराचं हणः देवनामपि दर्शनेन दधते जिह्वालतालोसिता ८१ जे
 यापुष्पवटी गुणैर्वेदकवन्माषोद्रवाचार्दिनेक्षेण श्रीकफशुकलथलपवः सुमु
 ऋवद्रोहिमाः गुर्वीवेषनिकासरावनजिह्वस्याप्यपित्तानिलोऽरीकाविनिहंति किं
 च वलकहृन्वात्समीरं गुरुः ८२ पर्यटान्यतिलप्रत्यतिरुच्यान्यामनेति वरसु
 भवानि माषजानितु गुरुष्वसमीरघ्नानि पित्तज नानि सराणि ८३ सुरसवती

श स्ते ०
१४

तुहिनावलदात्रीकनकनिभापशुमादेवधात्री अमरपतेरपितोषविधात्री-
चणकवटीमुनटीवसुगात्री॥८४॥माषमुज्ज्वणकादिसमुत्थाः शोषितारवि-
कर्षटकाद्याः तत्र दनगुणा शेष परीतारोचनावलकराः प्रभवन्ति॥८५॥लडुका-
प्रमंढेरपितपिसकपापेणिभिः शब्दुलीभिः कंसारेः खंडमंडैर्जलवसिव-
लयैः सत्करंजीकपाचामेदः स्याज्जपाठरोमिः समुद्रयतिक्लंशाम्पतः पितवा-
तौ प्रसृष्टाकोपे विधत्ते भवति च गुरुतां वर्द्धते पंचवर्णाः ॥८६॥ सरः शीतः शक्तुय-
वचणकः जः पित्तकफहामितासर्पियुक्तः शिशिरपद्मसावचुकिनः लघुर्वर्णा ॥८७॥

लीढस्त्वयमलघुकल्पो गुरुतरा नदीयापिंडी स्यात्तनुवद्गुणोत्तमजरवितः ॥८९॥
लोकोत्सवमरुजुरुः कफकरो धानानुसंघाद्दिणी रूक्षा स्यात्कफागुरुश्च यथाव-
त्पागुरुः प्रलेपता लजापित्तकफछिदो लघुतरा शीतातिविष्टं भिनोयोर्वीष्टे-
भवत्त प्रदोष विमलं स्यात्सुखरं वंद्यं ॥९०॥ त भवेत्तं हंति च पनयति पित्तं सरुधि-
रं वला संसोत्पा संरचयति वलं वर्द्धयति च अमच्छर्दित्री तिलमद्वयुपानात्यय-
यो विजितप्रत्युग्रप्रथमतिरुचं सा शिखिरिणी ॥९१॥ तारास्तमुष्णं च संरविमरि-
सौरभ्यमुद्गाहिसमीरणादिः श्रोत्रकाले पवित्रं धारि संधानमाहुः कफपित्तकारि-

श. श्ले. १५

६० इत्यन्वर्गः मध्यं स्वादु कषायतिक्तकटु कं तीक्ष्णोष्णरूक्षं सारं शोषप्रदा समरु-
कफक्षयकरं वृष्यं वलौजः अदं निद्राभ्रान्ति यथुप्रमोदमदनोन्मादास्त्रपिता-
ग्निरूक्षजोडं पिष्ट भवं च माधवमिदं हीनं परं प्रवर्तः ॥ ६१ ॥ इति मध्यवर्गः अग्र्यं
गः ॥ अग्र्यमवातहावलकरो वृष्यप्रभादाद्यैकत्स्यादुर्देहं नमंगकांतिजनकं मेहः
कफः लस्यजित् स्नाने वणे वलप्रदा दत्तद गुरुत्वं दृक् क्षमिष्यांति नुत गृह्ये रधि
कं तु वृष्यणि हि मे शीर्षितु को र्जु लैः ॥ ६२ ॥ इत्यभ्यंगादिवर्गः तां वृत्तीं दत्तमुष्मति
तत्तु वरं क्षारं मरुत श्लेष्मनुत्प्रेषणं ति कषायरूक्षमकफं पितास्पवैरस्पनुत् १५

श्लेष्मसमीरणप्रमहिमं सारोहिमः स्वादुरः पित्तश्लेष्मविषासकुचक्षुमिनु-
दं तास्परोगापहः ॥ ६३ ॥ तां वृत्तीं स्मृत्तमग्निजनकं तस्यास्पवैरस्प रूक्षातश्ले-
ष्मविनाशिषडुसमस्त्रपितात्मनुदुहिदं तां वृत्तीं न हितं न वञ्चरविषासविद्युत्
नेत्रामयप्रवासांतिष्ठमदात्यमज्ञय मरुन्मस्त्रीसुरोषेषु च ॥ ६४ ॥ कर्परोलधुरस्य
पित्तकफहाने त्र्यो हि मोलव नो वृष्यप्रदाय मगां दुजाकटुरसोष्णपित्तवत्
प्रदा एलापित्तकफास्त्रक्षुब्धमिजिच्छीता लवंगं सरने त्र्यपित्तलमुष्ममग्नि-
जनने शीघ्रं विपाकप्रदं ॥ ६५ ॥ श्रीखंडे हिमतिक्त रूक्षसुरभिः श्लेष्मास्त्रपिता

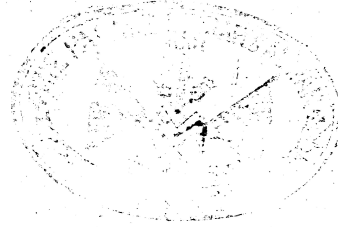
श० प्र० १६

निजिक्तभागवेहिमेचपितलमसकालीयकंचान्यथास्थानंश्रीतमरोषशोषविष
दृष्ट्यं सरं वं हणने त्रं स्वादुचततशुद्धमणं वीर्यं जसीहंति च ॥ १६ ॥ त्रं स्वादु
वायमम्लं ममस्तित प्रमेहं हि मे भेद्यं तनु न शुद्धमग्निवल्हपोदु प्रमेह प्रदे ता
त्रं स्वादु कषायतिक्तशिशिरं भेद्यम्लपित्तज्वरं श्लेष्मास्रतयकुष्ठशूलजिदपि
तदशुद्धं वमिभ्रान्तिकत ॥ १७ ॥ वेगं भेदिल पृष्ठरुत्तमकफं ने त्रं मरुत्मेहनदृष्ट्यं
वं हणमल्पपित्तमहिरयनावशुद्धविमो ॥ १८ ॥ त्रं स्वादु कषायपरीतलमरुमेहत्रि
दोषापहं वं चेत्तदशुद्धमग्निवल्हपीडाक्षयीरुक्तरं ॥ १९ ॥ त्रं स्वादु कषाय १६

तिक्तमकफं रुत्तं सरं पित्तजिच्चक्षुष्यं गुरुशीतलं सपवनं शलामपां दु प्रणु त्रं मंडु
तीक्ष्णमितोपिकान्तिमधुकंतु त्किट्कं त्रुणं पां दु घ्नं तदशुद्धमंगहरणरुक्तीट्वा
त्र प्रदे ॥ २० ॥ रुतः सच्चैरसस्त्रिषोषविजयी संयोगवाही हर्षव्योच्यतमो वि
लामयहरः कुष्टविशेषाजयेत् ॥ २१ ॥ त्रं मि कुष्ठमेहमतिवृद्धं धत्तु मेदी
कडुस्तिक्तोष्णोष्णिलकुष्ठवातकफहाशुद्धस्तु तद्वाहकत ॥ २२ ॥ हिमाश्रुत्स
न्नासमुपचितपंचाननरसाक्षानाभक्तेभ्यः प्रतिदिवसमुच्चैरमलेता ॥ २३ ॥ त्र
दोषासानंदं गद्विविरचितस्तोत्रनिवहा शिवामेनैरुज्यं अनयतु सदानंदज

श० श्लो०
१७

ननी॥१०१॥ इति श्रीमल्लविविदितोऽव्ययशतश्लोकी समाप्ता भीतिकर्ति
कमुक्ता दशम्या॥१०॥ चंद्रासरे॥ संवत्॥१८१२॥ का॥ श्री॥ श्री॥ श्री॥

पञ्चदशतन्त्र
न० १७

पाण्डुलिपि समाप्ताः
MANUSCRIPT ENDS